

Klik [hier](#) voor het originele artikel (p. 131)

SLIMMER WORDEN VAN LEZEN

'Want wie heeft, zal nog meer krijgen en wel in overvloed, maar wie niets heeft, hem zal zelfs wat hij heeft, worden ontnomen.' Deze woorden uit het evangelie volgens Mattheüs zijn in de sociologie spreekwoordelijk geworden voor ongelijkheid in de samenleving: de rijken worden rijker en de armen armer. Leesonderzoeker Stanovich heeft in 1986 aangetoond dat dit zogeheten 'Mattheüs-effect' ook een risico vormt in het leesonderwijs: goede lezers worden steeds beter en lezers die moeite hebben de code te kraken, raken steeds verder achterop. In het artikel dat hij 12 jaar later met Cunningham schreef, zet hij op een rijtje wat lezen allemaal vermag. Hun conclusie laat aan duidelijkheid niets te wensen over: lezen maakt mensen slimmer.

HET IDEE

Wie meer leest, wordt beter in lezen en wie goed kan lezen, leest meer. Omgekeerd geldt: wie minder snel het geheim van letters en klanken weet te doorgronden, leest minder snel en vloeiend, gaat door deze negatieve leeservaringen minder lezen en raakt daardoor steeds verder achterop. Die opwaartse en neerwaartse leesspiralen hebben alles te maken met het door Stanovich aangetoonde [Mattheüs-effect](#). Maar misschien leidt veel lezen nog wel tot meer dan alleen een goede leesvaardigheid. Stanovich & Cunningham hebben veel onderzoek gedaan naar het verband tussen leesvolume en leerprestaties. Ze hebben de Title Recognition Test ontwikkeld om te bepalen hoeveel iemand leest. Deze lijst met bestaande en verzonden boektitels omzeilt het risico van sociaal wenselijke antwoorden op de vraag 'hoeveel lees je'.

DE INZICHTEN

Woordenschat Veel lezen vergroot allereerst je woordenschat. De beste lezers komen jaarlijks 2.000.000 woorden tegen, de zwakste lezers slechts 8.000. Dat komt omdat boeken veel woorden bevatten die niet in de alledaagse spreektaal voorkomen. Dan hebben we het niet alleen over superingewikkelde boeken voor volwassenen, maar ook over kinderboeken. Vergeleken met bijv. tv-programma's en gesprekken tussen volwassenen bevatten kinderboeken

een rijkere, gevarieerdere woordenschat en meer laagfrequente woorden. Nou zou je kunnen denken: wat moet je in het dagelijks leven met die boekentaal? Heel veel! Want het is juist die boekentaal die we nodig hebben om de wereld om ons heen te kunnen doorgronden. Heel belangrijk dus voor het leren.

Kennis van de wereld Al dat leesvoer vergroot bovendien je kennis van de wereld. Precies datgene wat je nodig hebt om ... inderdaad, teksten te begrijpen. Hoe meer een leerling in groep 5 leest, hoe beter zijn tekstbegrip 2 jaar later. Ook bij studenten van de universiteit zagen Stanovich & Cunningham een verband tussen leesvolume en scores op kennistesten. Sterker, de 'veellezers' scoren niet alleen beter op klassieke kennistesten, maar ook op een test die praktische kennis meet (met vragen als: wat doet een carburateur in je auto en welke vitamine zit in citrusvruchten).

Bestand tegen nepnieuws Veel lezen blijkt verder een goede remedie tegen nepnieuws of misvattingen. Stanovich en Cunningham vroegen Amerikaanse studenten welk percentage van de wereldbevolking joods of moslim is. Bijna 70% dacht ten onrechte dat er veel meer joden dan moslims zijn, omdat ze in Amerika veel meer joden zagen. Opvallend daarbij was: studenten die veel

(amusements-) tv keken, hadden het vaker mis en studenten die veel lezen, waren accurater in hun schattingen. Ook bij andere thema's (zoals WO II, talen en regeringsbudgetten) kwam dezelfde conclusie eruit: lezen maakt slimmer. En dat geldt een leven lang. Ook bij senioren zagen Stanovich & Cunningham dat 'veellezers' een grotere woordenschat en meer algemene kennis hebben dan leeftijdgenoten die minder lezen.

Goede start is het hele werk Beide onderzoekers volgden 56 leerlingen van hun 6e t/m hun 16e. Ze zagen dat de mate van woordherkenning, decodeervaardigheden en tekstbegrip van de 6-jarige het leesvolume van de 16-jarige bepalen. IQ daarentegen blijkt dit niet of nauwelijks te voorspellen. Veel en goed lezen is de basis voor een soepele schoolloopbaan. Met een goede start kunnen leerlingen zich dus 'omhooglezen'. Of zoals de onderzoekers het formuleren: 'lezen brengt iedereen iets positiefs, niet alleen de slimmeriken'.

MAAKT LEZEN OOK SOCIALER?

Als je fictie leest, beleef je gebeurtenissen en emoties door de ogen van een hoofdpersoon. Dit vergroot je inlevingsvermogen (empathie) en sociaal begrip: je herkent en begrijpt ook in het echte leven emoties van anderen beter. Bij het lezen van non-fictie geldt dit niet. Dit verband tussen fictie lezen en inlevingsvermogen is in diverse onderzoeken aangetoond. Maar helemaal spijkerhard lijkt het bewijs nog niet. Het aantonen van inlevingsvermogen is niet eenvoudig en wetenschappers steggelen nog over de vraag of dat in de betreffende onderzoeken wel goed gebeurd is.

IN DE KLAS

De rijken worden rijker en de armen worden armer. Hoe oneerlijk is dat?! Gelukkig kun jij als leraar elke leerling de kans geven om een goede lezer te worden. Dat doe je door wie arm begint, juist extra tijd en aandacht te geven. Hoe eerder je ingrijpt bij leesachterstanden, hoe beter. In de kleuterklas merk je al welke leerlingen moeite hebben met klanken en letters of wie geen oor voor rijm heeft. Met extra taalspelletjes kun je dat verhelpen. In groep 3 en 4 is het zaak leerlingen die moeite hebben met decoderen, snel in het vizier te krijgen. Hoe vloeiender ze lezen, hoe meer aandacht ze hebben voor tekstbegrip. Let ook op voor de beruchte leesdip in groep 6. De rode draad als het gaat om bijspijkeren van zwakke lezers: oefenen, oefenen, oefenen. Naast al het oefenen, is aandacht voor leesplezier belangrijk. Omring leerlingen met mooie verhalen, duw ze boeken in handen die bij hun interesse en leesniveau passen en blijf voorlezen. Laat zien dat lezen de wereld voor hen opent en dat ze er slimmer van worden. Dat geldt niet alleen voor de leerling die al slim de kleuterklas instapt, maar voor *alle* leerlingen!

- [Onderzoek](#) Wat doet een boek
- [Artikel](#) Plezier met echte boeken

Meer lezen!

in de
praktijk

BOEKEN DICHTBIJ BRENGEN

Toen Mieke van Alkemade in 2016 directeur werd van De Plataan in Velsen-Noord, was de school door de inspectie net als zwak beoordeeld. Een van de acties die ze ondernam, was zich aanmelden voor de Bibliotheek op School (dBos). 'Velsen-Noord krijgt een behoorlijk subsidiebedrag voor voor- en vroegschoolse educatie, dat zegt wel iets over onze leerlingpopulatie. Juist voor deze kinderen moet je boeken heel dichtbij brengen, zodat de drempel om te lezen laag wordt.'

Binnen dBos werkt de school, met ondersteuning vanuit de lokale openbare bibliotheek, aan een gevarieerde boekencollectie. 'Dat was hard nodig, want de boeken op school waren niet meer up-to-date en weinig aantrekkelijk.' De Plataan krijgt van de bibliotheek een leencollectie die jaarlijks wordt verversd en schaft daarnaast elk jaar zelf voor circa vijfduizend euro boeken aan. 'Samen met de leesconsulent van de bibliotheek kijken we aan welke boeken behoefte is. We vragen ook leerlingen om daarover mee te praten.'

Iedere ochtend van half negen tot kwart voor negen is het in elke klas vrij lezen. Leerlingen kunnen met hulp van een van de zes onderwijsassistenten een boek uitzoeken in de schoolbibliotheek. Daarnaast

komt de leesconsulent regelmatig in de klas om over boeken te vertellen en boekenactiviteiten te doen. 'Dat hebben onze leerlingen hard nodig, uit zichzelf pakken ze geen boek.'

Leesbevordering is de ene poot, goed lesonderwijs de andere. 'We hebben onze instructie verbeterd. Verder praten leraren veel meer samen met leerlingen over teksten. In het begin zag ik dat leerlingen tijdens de leesles in werkboekjes aan het schrijven waren. Wat ben je eigenlijk aan het doen, vroeg ik dan: lezen of schrijven? We kopen die werkboekjes tegenwoordig niet meer. Daardoor hebben we geld over om leesboeken aan te schaffen.'

De leerlingen op De Plataan zijn niet alleen méér, maar ook beter gaan lezen. 'We krijgen inmiddels alweer drie jaar een voldoende van de inspectie.'

Miekes leestip:

De jongen, de mol, de vos en het paard (9+) van Charlie Mackesy. 'Het boek en de mooie illustraties lenen zich goed om zelf te lezen en erover te mijmeren of om voor te lezen en met leerlingen in gesprek te gaan over de dialogen.'